

Izvestje

19 • 2022

RAZISKOVALNE POSTAJE ZRC SAZUV NOVI GORICI

KAZALO VSEBINE

Uvodnik (Katja Mihurko Poniž)	1
VOJKO PAVLIN	
Oporoka Magdalene Godnič iz Štanjela in družina Kobenzl.	3
ROBERT DEVETAK	
»Mati revežev«: drobci iz javnega delovanja Angioline Ritter von Záhony	8
BRANKO MARUŠIČ	
Dijak Štefan Lapajne o oblačilnih navadah idrijskih deklet in idrijskem govoru (1873)	13
DANILO ZULJAN KUMAR	
Ivana, torka in štrija v terskem bajeslovnem izročilu	18
PETRA TESTEN KOREN	
Goriške perice pred prvo svetovno vojno	24
PETRA KOLENC	
Fragmenti o uršulinkah na Goriškem: med izobraževanjem deklet in posedovanjem kolonske zemlje na Blančah	30
NEVA MAKUC	
Drobci iz novogoriške predzgodbe: goriško pokopališče na Grčni med ustno tradicijo in korespondenco dr. Henrika Tume	36
BARBARA ŠATEJ	
Kratke biografije izbranih goriških Slovencev iz naše polpretekle zgodovine	43
KATJA MIHURKO PONIŽ	
Pisma Primork v elektronski zbirki PISMA	48
KATARINA ŠRIMPF VENDRAMIN	
Ženska kot objekt mode – oblačilna kultura Brik iz zapiskov Orlove terenske ekipe	53
ŠPELA LEDINEK LOZEJ	
Kuhinja – ženski prostor? Predstave o kuhinji in kuhinjske prakse v 20. stoletju v Vipavski dolini	60
JASNA FAKIN BAJEC	
Pogled starejših Novogoričank na nesnovno kulturno dediščino Nove Gorice	64
POROČILO O DELU sodelavk in sodelavcev ZRC SAZU, Raziskovalne postaje v Novi Gorici od 1. 1. 2022 do 31. 12. 2022	76

Fotografija na naslovnici: Branjevki odhajata iz Gorice, julij 1916 (št. foto 28623, hrani Goriški Muzej).

©2022, Raziskovalna postaja ZRC SAZU Nova Gorica

OJS: <https://ojs.zrc-sazu.si/izvestje>

Izvršna urednica: dr. Petra Kolenc

Uredniški odbor: doc. dr. Jasna Fakin Bajec, dr. Petra Kolenc,
doc. dr. Špela Ledinek Lozej, dr. Neva Makuc,
prof. dr. Branko Marušič, dr. Katarina Šrumpf Vendramin,
dr. Petra Testen Koren, doc. dr. Danila Zuljan Kumar

Jezikovni pregled: Anja Mugerli

Oblikovna zasnova in prelom: Darko Turk

Izdajatelj: Raziskovalna postaja ZRC SAZU Nova Gorica

Založnik: Založba ZRC, ZRC SAZU

Tisk: Birografika Bori

Naklada: 500 izvodov

Naslov uredništva:

Raziskovalna postaja ZRC SAZU Nova Gorica,
Delpinova ulica 12, 5000 Nova Gorica
Tel.: 05 335 73 26

Naročila: Založba ZRC, ZRC SAZU, Novi trg 2,
p. p. 306, 1001 Ljubljana

Pogled starejših Novogoričank na nesnovno kulturno dediščino Nove Gorice¹

JASNA FAKIN BAJEC | ZRC SAZU, Inštitut za kulturne in spominske študije
Univerza v Novi Gorici, Fakulteta za humanistiko

✉ jasna.fakin@zrc-sazu.si

Izvleček: Članek predstavlja prvi del rezultatov etnografske raziskave o načinu življenja v Novi Gorici in razmišljanja starejših prebivalk, kaj je nesnovna dediščina novega mesta. Hkrati se avtorica sprašuje, ali je mesto res brez duše, kot se večkrat izpostavlja v javnem diskurzu, in kako v urbani razvoj mesta vključiti izkušnje, znanja, potrebe in mnenja ljudi. Analiza intervjujev je pokazala, da je starejšim krajanom težko razmišljati o »živi« dediščini mesta, hkrati pa kot dediščino ne vrednotijo modernistične arhitekture, kot to izpostavlja strokovna in politična javnost. Večjo vrednost namenjajo delavski kulturi, vrednotam, povezanim z delom, ter pristnim in razumevajočim medsosedskim in medkulturnim odnosom.

Ključne besede: nesnovna kulturna dediščina, kulturna zgodovina, delavska kultura, Nova Gorica.

Il punto di vista delle donne anziane di Nova Gorica sul patrimonio culturale immateriale della città

Riassunto: L'articolo presenta la prima parte dei risultati della ricerca etnografica sul modo di vivere a Nova Gorica e le riflessioni degli anziani residenti su quello che loro credano essere il patrimonio immateriale della nuova città. Allo stesso tempo, l'autrice si chiede se la città sia davvero senz'anima come spesso viene sottolineato nei discorsi pubblici e come includere le esperienze, le conoscenze, i bisogni e le opinioni delle persone nello sviluppo urbano della città. L'analisi delle interviste ha mostrato che è difficile per i residenti più anziani pensare al patrimonio «vivente» della città, ma allo stesso tempo loro non valorizzano l'architettura modernista come patrimonio come invece viene visto dai politici e dagli esperti. Gli intervistati attribuiscono maggiore valore alla cultura del lavoro, ai valori legati al lavoro e alle buone relazioni di vicinato e ai rapporti interculturali.

Parole chiave: patrimonio culturale immateriale, storia culturale, cultura operaia, Nova Gorica

Uvod

»Kako misliti kulturno dediščino v sodobnem svetu?« je ključno vprašanje, ki si ga moramo raziskovalci dediščinskih praks nenehno postavljati. Hiter tehnološki in komunikacijski razvoj, podnebne spremembe, vplivi

tržnega gospodarskega sistema, vojne in migracije, porast revščine in neenakosti predstavljajo le del globalnih sprememb, ki zaznamujejo tudi vrednotenje dosežkov iz preteklosti in njihovo osmišljanje za lažje življenje v sedanjosti ter prihodnosti. Slovenska strategija za kulturno dediščino 2020–2023 (Ministrstvo za kulturo 2019) poudarja, da je dediščina vrednota v vseh svojih pojavnih oblikah ter naj bi predstavljala priložnost za razvoj

¹ Predstavitev prvih izsledkov etnografske raziskave, ki poteka v okviru aktivnosti Evropske prestolnice kulture 2025, Nova Gorica - Gorica.

družbe, lokalnih skupnosti in države (prav tam: 2). Prepoznana je kot pomemben del lokalne, regionalne, nacionalne in evropske identitete in naj bi hkrati prispevala k bolj povezani družbi, pospešila trajnostni razvoj ter izboljšala odnos družbe do dosežkov naših prednikov (prav tam). Novi razvojni evropski programi za obdobje 2021–2027 (npr. program Interreg, Kreativna Evropa, Program za razvoj podeželja (CLLD) idr.), ki predstavljajo ključni vir za financiranje mednarodnih kulturnih projektov, dediščino povezujejo z zeleno preobrazbo in reševanjem posledic podnebnih sprememb.

Vloga, pomen in razumevanje kulturne dediščine se spreminjajo glede na aktualne družbenopolitične ter gospodarske tokove oziroma različne potrebe in interese v nacionalnem ter mednarodnem prostoru. V sodobni družbi še vedno ostaja velik razkorak med tem, kar je zapisano v mednarodnih in nacionalnih konvencijah ter strategijah, povezanih z varovanjem dediščine, in dejanskim stanjem v lokalnih skupnostih (več gl. Fakin Bajec 2020). Večina širše javnosti, politikov in uradnikov, ki delujejo v okviru razvojnih agencij, turističnih zavodov in občin, dediščino še vedno povezujejo zgolj z ohranjanjem in varovanjem materialnih dosežkov, tj. premično in nepremično kulturno dediščino, medtem ko se skromno prepozna socialne, kulturne in razvojne potencialne, ki jih predstavlja nesnovna oziroma »živa« dediščina. Po *Konvenciji o varovanju nesnovne kulturne dediščine* (Unesco 2003) mednje vključujemo »prakse, predstavitve, izraze, znanja, veščine in z njimi povezana orodja, predmete, izdelke in kulturne prostore, ki jih skupnosti, skupine in včasih tudi posamezniki prepoznajo kot del svoje kulturne dediščine« (Unesco 2003, 2. člen; Židov 2020: 50). Pomemben del nesnovne dediščine predstavlja tudi osebni in kolektivni spomini nosilcev kulturnih praks, tj. ljudi, ki v skupnostih prek različnih praks vzpostavljajo odnose, čustve-

ne odzive in vrednostna merila do objektov, ki se javno označujejo kot materialna dediščina (Benton 2010). Postavlja pa se vprašanje, ali znamo prisluhniti ljudem, ki z različnimi dejanji (raziskovanjem, pripovedovanjem, učenjem, opozarjanjem, negodovanjem, upori) ohranjajo svojo osebno in javno dediščino. Kako nesnovno dediščino razumeti v okviru celostnega varovanja in upravljanja kulturnih spomenikov, kjer naj bi vzajemno sodelovali strokovnjaki, politiki, civilna družba in gospodarstveniki? Kako opolnomočiti in spodbuditi civilno družbo, da bo v nesnovni dediščini prepoznala vir za refleksijo o lastni in krajevni identiteti ter potencial za kvalitetnejše in pristnejše življenje v prihodnosti?

Namen članka je spregovoriti o nesnovni kulturni dediščini v Novi Gorici – mestu, ki se v širšem prostoru označuje kot »mlado«, »novo«, »obmejno«, »modernistično« mesto oziroma mesto vrtnic, ki naj bi zaradi kratke zgodovine (75 let) še vedno iskalo svojo urbano identiteto in potencialne za urbani vzdržni razvoj. Ker so prvotni prebivalci mesta prihajali iz okoliških ruralnih območij, hkrati so se jim pridružili še prebivalci iz drugih držav bivše Jugoslavije, imajo danes domačini različne odnose do urbane preteklosti, vrednotenja človekovih dosežkov in razmišljanja, kaj je »živa« dediščina mesta. Članek izpostavlja prve izsledke etnografske raziskave v okviru projekta *Ab initio – urbana utopija*, ki predstavlja del kulturnega programa za Evropsko prestolnico kulture 2025, Nova Gorica - Gorizia.² Eden izmed ciljev projekta je ovrednotiti modernistično dediščino mesta z analizo literature in poglobljenih intervjujev z domačini, ki so mesto zgradili in v njem ustvarili različne življenjske navade, odnose, razumevanja in dosežke, ki bi jih lahko danes vrednotili kot

² Vodja projekta je dr. Blaž Kosovel iz Zavoda Magistrala.

Nova Gorica, Erjavčeva ulica, 60. leta 20. stoletja
(št. foto: 15698, zbirka Foto Pavšič, hrani: Goriški muzej).

urbano dediščino.³ Snovalci projekta izhajajo iz spoznanja, da je 75-letna zgodovina mesta bogata tako s številnimi materialnimi dosežki na področju modernistične arhitekture, likovne ustvarjalnosti, kulturnih dogodkov in gospodarstva kot tudi s spomini na življenje v mestu. Vendar lokalni politiki in stroka iz razvojnih institucij v zgodovini ter dosežkih iz socialističnega obdobja ne vidijo priložnosti za iskanje urbanih kulturnih posebnosti, edinstvenosti, identitetnega simbola, kaj šele vira za urbani vzdržni razvoj. Hkrati se lokalno prebivalstvo skromno vključuje v diskusijo, kako v mestu javno »misliti«³ urbano dediščino, saj se ne osmišljajo izkušnje, zgodbe, občutki, želje in potrebe lokalnega prebivalstva. To tudi ni bil cilj projekta *Mapiranje*

urbanih prostorov slovenskih mest v zgodovinskem okviru: modernistična Nova Gorica in njeni konteksti, kjer so umetnostni zgodovinarji mapirali modernistično arhitekturo, in mednje uvrstili Ravnikarjeve bloke, občinsko stavbo, kulturne ustanove, Cerkev Kristusa Odršenika, industrijsko arhitekturo, avtobusno postajo, „kremelj“ in javne spomenike v mestu (Seražin, Di Battista 2022). Tako lahko potrdimo misel konservatorja Gilla Chittyja, ki poudarja, da se v praksi načrtovalci razvoja in stroka iz dediščinskih institucij še vedno ukvarjajo zgolj z vprašanjem, kaj »kultura«³ lahko naredi za družbo in gospodarstvo, namesto da bi se osredotočili na spoznavanje, na kakšen način lahko lokalni prebivalci s svojim življenjem pripomorejo k trajnostnemu ohranjanju in preišljenemu razvoju lastne skupnosti (Chitty 2018).

V prvem sklopu raziskave, ki je potekala v oktobru in novembru leta 2022, je bilo izvedenih 8 poglobljenih intervjujev s starejšimi prebivalci mesta (5 žensk in 3 moški) in dve etnografski delavnici, ki sta vključevali 10 udeleženk. Zaradi tematike *Izvestja 19*, kjer se posebna pozornost posveča ženskemu vpraša-

³ Dejavnosti bodo vključevale tudi proučevanje najboljših praks pri predstavitvi modernistične dediščine iz drugih novih mest po Evropi in ustvarjanje kulturne poti skozi nova mesta. Prvotni načrt mesta bo predstavljen z uporabo virtualne resničnosti (VR), hkrati pa bomo oblikovali virtualni muzej Nove Gorice z digitalno bazo podatkov, ki bo obsegala vse informacije, zbrane med raziskovalnim procesom (več gl. *Go!Borderless 2020*: 36).

nju, pod drobnogled postavljamo spomine Novogoričank, ki kot nosilke različnih vlog (soproge, mame, babice, prababice, učiteljice, uradnice, turistične vodnice, muzealke, varuške, trgovke, industrijske delavke, prostovoljke, upokojenke idr.) soustvarjajo kulturni, socialni in gospodarski utrip mesta. Pomembna je tudi »ženska energija, ki je drugačna od splošne«, je v intervjuju izpostavila ena izmed sogovornic (r. 1952), ko je razmišljala o vlogi žensk pri soustvarjanju kulturne dediščine. Pred diktafon smo jih povabili z namenom, da spregovorijo o tem, kako so v mestu zaživele in usklajevale različna poslanstva; kaj jim je v mestu všeč, kaj pogrešajo in česa ne marajo; katere jedi in simboli najbolj zaznamujejo urbani prostor; katere vrednote, šege in navade, pesmi idr. »živo« dediščino bi prenesle na mlajše rodove. Posredno smo se dotaknili tudi vprašanja, kaj je nesnovna dediščina mesta in ali mesto res nima lastne identitete oziroma duše, kot se v javnosti večkrat izpostavlja. Vendar preden se dotaknemo pomembnih spoznanj raziskave, velja najprej predstaviti znanstvena razumevanja o pomenu in vlogi dediščine v sodobnem globalnem svetu.

Kako raziskovati kulturno dediščino v mestu Nova Gorica?

Definicija kulturne dediščine se vse od njenih prvih institucionalnih okvirjev, ki jih je postavila *Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine* (Unesco 1972), spreminja in prilagaja svetovnim izzivom. Za razliko od prvih opredelitev, ko se je pod izrazom kulturna dediščina razumelo spomenike, skupine stavb in znamenite kraje (Petrič 2000: 55), danes izraz zajema skoraj vse, kar je človek naredil ali spremenil (Stig Sørensen, Carman 2009). Ne nanaša se le na materialne ostanke, temveč tudi na nesnovni del, vključno z »značajem in občutkom prostora, njegovo avro, šegami in navadami, tradicijo, jezikom, narečji, glasbenimi slogi, religioznimi in

posvetnimi rituali. Ni potrebno, da so materialni ali nematerialni elementi arhitekturne estetske posebnosti, temveč so značilnosti lahko tudi boleče, umazane, nezaščitene in neprivilčne. Elementi so lahko stari ali novi; nekaj, kar je vredno za skupnost, specifično skupino v skupnosti ali za posameznike« (Schofield 2008: 19). Poleg tega dediščina ni več omejena le na dejanja državnih uradnikov ali organov, ampak lahko vključuje najbolj osnovne in običajne načine življenja ljudi. Zato *Konvencija o nesnovni kulturni dediščini* (Unesco 2003) pri identificiranju in načrtovanju varovanja dediščine postavlja na prvo mesto njene nosilce, poleg njih pa še nevladne organizacije, kulturne in druge organizacije civilne družbe ter poudarja participativni pristop (Blake 2017: 69–70; Židov 2020: 50). To pomeni, da konvencija izpostavlja nesnovno dediščino, ki živi med ljudmi, je podvržena nenehnemu poustvarjanju ter je tesno povezana z identiteto posameznika in skupnosti (Židov 2020: 50). Govorimo o dejanjih, ki jih ustvarjajo domačini, ki v skupnosti živijo in/ali v obliki različnih iniciativ raziskujejo, vrednotijo in interpretirajo preteklost. Posebna pozornost se namenja t. i. dediščinskim skupnostim, ki jih v slovenskem kontekstu lahko povežemo z društvi, krožki, šolami in krajevnimi skupnostmi, ki se ukvarjajo z raziskovanjem in interpretacijo preteklosti. Dediščinska skupnost lahko vključuje člane z geografskega območja ali iz različnih okolij, pomembno je le, da jih družijo skupni interesi, cilji in vrednote. Ne razumemo je kot nespreminjajočo se, konstantno, časovno in prostorsko omejeno skupino ljudi, temveč kot spreminjajočo se entiteto, odvisno od različnih zunanjih in notranjih dinamik (Fakin Bajec 2020). V okviru Nove Gorice kot dediščinsko društvo lahko med različnimi skupnostmi, ki se ukvarjajo z raziskovanjem preteklosti, vključimo tudi *Aktiv mestnih žena in deklet Goričanke*, ki v okviru Turističnega društva Nova Gorica vse od leta 2013 z dobrodelnostjo, ohranjanjem

kulturne dediščine in razvojem kulture sobivanja v mestu poskušajo razvijati vrednote sočutja, pomoči najšibkejšim ter prostovoljstva – vrednote, ki jih v sodobni, neoliberalni družbi najbolj primanjkuje. Pogovor s predsednico je razkril, da članice obujajo in interpretirajo šege ter navade, povezane z življenjem na podeželju, kjer so članice preživele svoje otroštvo in mladost. Vzroki so različni, morda »so bile te dejavnosti odraz nostalgije, želje po domu, po podeželju ali je bilo to, da bi prinesle košček podeželja v mesto. Da bi mesto zažive-lo« (r. 1952). Morda pa spoznanje, da so ljudje v Novi Gorici v zadnjih treh desetletjih »apatični, nobena stvar nam ni več sveta, premalo poudarjamo to, kar imamo. To, kar smo prinesli s sabo«. Pogovori s sogovornicami⁴ so se zato zaustavili ob vprašanju, ali nesnovno dediščino mesta ustvarjajo izkušnje, znanja in dosežki ljudi, ki so v mesto prišli iz drugih okolij ter v svoj novi dom in skupnost prinesli svoje navade in znanja, ali dosežki, ki so jih ljudje začeli soustvarjati po tem, ko so se v »novo« mesto naselili. Ker govorimo o »mladem« mestu, ki za razliko od sosednje Gorice nima dolgotrajne tradicije, sta bili za mnoge sogovornice ti vprašanji velik izziv. Brez večjega premisleka so kot dediščino Nove Gorice izpostavile kapelo – cerkev in frančiškanski samostan na Kostanjevici, stavbo železnice, modernistično stavbo Mestne občine Nova Gorica, spomenik Edvardu Rusjanu, medtem ko jim je bilo zelo težko razmišljati o »živi« dediščini. Šele poglobljena diskusija, ki se je zaključila po pogovoru o tem, kako so živeli v Novi Gorici, je podala zanimive odgovore, ki

jih podrobneje izpostavljamo v naslednjem poglavju.

V poznem 20. stoletju je v krogu dediščinskih študij poleg raziskovanja materialnosti dediščinskih elementov postalo pomembno razumevanje družbenih praks ter procesi oblikovanja pomenov in vrednot, ki jih posamezni kulturni elementi utelešajo (Smith 2006; Fakin Bajec 2011; Labrador, Silberman 2018). To pomeni, da nas v primeru vrednotenja modernistične arhitekture, ki zaznamuje mesto, zanima tudi, kakšen pomen ljudje dajejo materialnim pomnikom. Ta pa se pokaže skozi spomine, ki se zbudijo ob različnih kulturnih in političnih dogodkih, kolektivnih interpretacijah in raziskovanju. Nanašajo se tako na pripovedovanje vsebin, ki so se izvajale v kulturnih spomenikih, kot tudi na občutke, ki so se ob pripovedovanju zbudili, kažejo pa se kot ponos, spoštovanje, veselje, bolečina, strah. Dediščinske prakse tako dajejo moč odnosom med subjektom in objektom (živim in neživim) ter materialni realnosti, v kateri se ti odnosi ustvarjajo. Pri tem je ključno zavedanje, da so čustva fluidna, dinamična, uokvirjena in temeljito kontekstualna, izzivajo statične in urejene formulacije. Izprašujejo identitete, občutek do skupnosti in fizičnega kraja, občutke dobrega počutja, blaginje ali nelagodja (Tolia-Kelly, Watson 2016). Če to razložimo na primeru *furence*, tj. prevoza jamborja iz Trnovega v Novo Gorico na predvečer 1. maja, je poleg raziskovanja aktivnosti, ki jih izvajajo članice Aktiva mestnih žena in deklet, za raziskovalca pomembno spoznati tudi odnose, ki se vzpostavijo med akterji kulturne prakse;⁵ vrednote, ki se skozi izvajanje aktivnosti izražajo; pomene, ki jih take aktivnosti predstavljajo za mesto; načine interpretacije starih šeg in navad v sodobnosti; čustva, ki se vzpostavijo tako med nosilci

⁴ Poleg članic društva so spregovorile tudi najstarejše meščanke, ki so se v mesto preselile v petdesetih letih 20. stoletja in danes soustvarjajo življenje v Domu upokoencev Nova Gorica. Zase sicer pravijo, da niso »Novogoričanke«, temveč se v njih mešajo identifikacijske prakse iz prvotnega bivalnega okolja in življenja v Novi Gorici. Spregovorili sta tudi turistična vodnica, nekdanja sodelavka in etnologinja Goriškega muzeja in najstarejša krajanica mesta, stara 97 let.

⁵ Na primer med članicami društva, meščani in meščankami, furmani, ki mlaj pripeljejo v mesto, političnimi akterji, ki dejavnost finančno podprejo, idr.

kulturnih praks kot med gledalci, ipd. Ključno je tudi spoznati, kaj ta praksa pomeni za življenje v Novi Gorici, zakaj se domačinom, ki so v Novo Gorico prišli s podeželja »zasvetijo oči, ko gledajo konje, ko otrokom kažejo konjsko vprego, ko vztrajajo in so ponosni na to, da so bili nekoč podeželani«, kot je v intervjuju izpostavila predsednica društva Goričank (r. 1952). Po njenih besedah je ključno vprašanje, kako ustvariti varnost, ki ti jo ponuja dediščina, »ker tukaj [v Novi Gorici – op. avt.] so različne kulture«.

Nove dediščinske paradigme tako poudarjajo, da je treba dediščino razumeti kot socialno prakso ali proces (Smith 2006; Fakin Bajec 2011; Labrador, Silberman 2018), kjer je poudarek na kontekstu in ne toliko na samem objektu. Proces nastajanja dediščine se namreč dogaja tukaj in zdaj, podvržen je sodobnim pogledom, vrednotam, prepričanjem, družbenopolitičnim in gospodarskim tokovom. Je zelo dinamičen in včasih sporen ter raziskovalcem tudi razkriva sodobne potrebe, skrbi, izkušnje, vrednote in želje

Nova Gorica, prihod deklet iz avtobusne postaje Avtoprometa Gorica, 60. leta 20. stoletja
(št. foto: 25344, zbirka Foto Pavšič, hrani: Goriški muzej).

akterjev, ki dediščino soustvarjajo, interpretirajo, upravljajo ali izrabljajo. Pod vplivom teorije afekta (Hofman idr. 2020) tako raziskovalci poseben poudarek namenjamo politiki čustvenih režimov, ki se na polju dediščinskih praks kažejo v osebnih občutjih do objekta (npr. ponos, žalost, jeza, veselje), kolektivnih čustvih (npr. verbalnih ali telesnih reakcijah skupnosti ob rušenju kulturnega spomenika) in afektih, razumljenih kot presežek čustvene intenzivnosti. Slednji je povzročen kot produkt prostorov, odnosov, zgodovinskih izkušenj, kontekstov, pomenov in posledic. Kot afektivno prakso lahko vključimo reakcijo ljudi 18. decembra 2020, ko je Nova Gorica skupaj s soslednjim italijanskim mestom Gorica prejela laskavi naslov evropska prestolnica kulture 2025. Novica je med prebivalci obeh mest, ki jih loči le nacionalna meja, spodbudila izjemne občutke veselja, zadovoljstva, ponosa in upanja. Zakaj? Afektivni odziv je vedno povezan s preteklimi dogodki in z njimi povezanimi izkušnjami (Ahmed 2004), zato raziskave afekta vključujejo tudi razumevanje kompleksnosti zgodovinskih dogodkov (čas fašističnega nasilja, vojne, gradnje nove države, vzpostavljanje novih identitetnih praks ipd.), kar omogoča poglobljeno razumevanje razvoja navezanosti in zavzetosti do preteklosti, stvari, verovanj, prostorov, tradicij ter institucij (Smith, Wetherell in Campbell 2018). Pozornost na čustva in afekte, ki se med drugim kažejo prek obujanja spominov, nam raziskovalcem odpira poti za poglobljene razumevanje o tem, kako ljudje razvijajo vdanost do dosežkov iz preteklosti, kateri spomini (tako osebni kot kolektivni) se ponovno aktivirajo pri posamezniku in skupnosti ter kako njihova interpretacija prispeva k novim pogovorom, idejam, identitetnim praksam in načrtom nadaljnjega ohranjanja ali poustvarjanja dediščine. In kaj nam razkrivajo spomini o življenju v Novi Gorici?

Kaj je nesovna kulturna dediščina Nove Gorice?

V zgodbo o dediščini Nove Gorice ne bomo vključili zgodovinskih okoliščin izgradnje mesta, družbenopolitičnih razmer na Primorskem po 2. sv. vojni, prvih arhitektov, ki so pripravili urbanistične načrte, delavskih brigad, ki so mesto leta 1949 začele graditi, čeprav so to zelo pomembni konteksti za vzpostavljanje dediščine Nove Gorice. V tem prispevku želimo izpostaviti glas domačink, ki so se v mesto začele naseljevati vse od petdesetih let 20. stoletja. Vzroki za prve naselitve so bili različni: delovne obveznosti, šolanje, poroka in ustvarjanje nove družine. V petdesetih in šestdesetih letih 20. stoletja je Nova Gorica predstavljala malo večjo vas in velikih razlik med življenjem v mestu ter na podeželju niti ni bilo, razen življenja v stanovanju. To je marsikateremu prebivalcu ali prebivalci povzročalo občutke tesnobe, saj »meni je bilo težko živeti v stanovanju, če sem odkrita. Jaz sem rada na prostem, zunaj /.../ Tam sem se jaz počutila utesnjeno, zaradi samega načina življenja. Nisem znala samo v bloku bit, ležati in gledati televizijo« (r. 1952). Mnoge sogovornice pa se s selitvijo niso preveč obremenjevale, ker »nisem imela časa razmišljati, ali mi je hudo, ali sem v drugem kraju. Bilo je vse tako tempirano, otrok majhen, služba in to je bilo dan na dan« (r. 1959). Podobno je pripovedovala sogovornica iz Breginjskega kota: »Ko sem prišla v Novo Gorico, sem imela 25 let. Takrat si poln samega sebe, potem je tvoja družina, se ukvarjaš z otrokom. Ko prideš v leta, ko ostaneš sam, pa začneš gledati nazaj, kar je verjetno značilnost staranja. Vedno bolj kuhaš jedi, ki si jih jedel kot otrok. Jaz moram vsake toliko časa skuhati polento« (r. 1952). Kuhanje polente je nekdanjo Breginjko spominjalo na dom, gre za osebno oziroma družinsko tradicijo, hkrati pa je ob pogovoru tudi razmišljala o lakoti, revščini in današnjem izobilju. Polento zdaj kuha v svojem novem okolju – Novi Gorici, vendar je ni povezala z značilno

kulinariko mesta. Še več, sogovornice so na vprašanje, ali ima Nova Gorica značilne jedi kot Kras, Brda, Vipavska dolina, odgovorile, da ne, saj je mesto premlado. Krajanka, ki je v Novo Gorico prišla iz Savinjske doline, je zato dejala: »V našo družino nisem želela vnesti le primorskih jedi /.../ Sem želela prinesiti tudi moje, naše jedi. Tako doma pripravljam tople murke. Murke so kumare. In še danes mi hči reče, kdaj bom skuhala poleti murke. Prek kulinarike sem prinesla košček dediščine iz mojega kraja v svojo družino. To mi je kar uspelo« (r. 1959). V Novo Gorico so prihajali ljudje od vsepovsod, mešanje kultur je bilo nekaj samoumevnega. Pri tem ne govorimo le o mešanju slovenske kulture z drugimi etnijami, temveč tudi mešanje med Štajerci, Notranjci in Primorci. »Jaz nisem bila navajena teh primorskih običajev,« je pripovedovala gospa, ki je leta 1956 v Novo Gorico prišla iz Ljubljane. »Zame je bilo kuhanje kafeta (prave kave) en čudež, mi ga v Ljubljani nismo nikoli kuhali« (r. 1935). Hkrati pa še vedno rada pripravlja kaše, ki jih na Primorskem niso poznali. Druga gospa ni poznala kakijev in se je zgražala nad Primorci, češ da ne poberejo svojih jabolk, čeprav je listje z dreves že odpadlo (r. 1959).

Članice društva Goričank so na pobudo zgodovinarke Slavice Plahute, ki je raziskovala zgodovino goriških jedi (2002), obudile peko kostanjeviškega presnica. Gre za 150 let star recept presnega peciva, ki se je peklo »samo na kapeli in to za veliko gospodo. Ko so hodili iz stare Gorice na kapelo, tam je bila dobra kuhinja in na koncu je bil še ta presnic. Je velikonočno pecivo in zelo zahtevno za pečt« (r. 1952). Danes ga domačini niso prevzeli kot domače, praznično pecivo, ki bi lahko simboliziralo kulinarčno posebnost goriškega prostora. Vzroki so različni: morda ga niti ne poznajo, morda je težava v njegovi pripravi. Pecivo se tudi ne promovira prek medijev ali v okviru turistične ponudbe, kar bi lahko vplivalo na javni diskurz o soustvarjanju lokalne kulinarike. Nekoliko mlajša sogovornica (r.

1970) je kot značilno kulinariko Nove Gorice izpostavila palačinke iz gostilne na Kekcu, kamor so Novogoričani vedno radi zahajali. Najstarejša članica Goričank pa je dodala: »V mojo družino prinašam stvari, ki sem jih sama doživljala. Veliko pripovedujem o življenju na kmetih, o delu na zemlji in tudi o jedeh. Jaz nisem za eksperimente modernih jedi. Ko me je vnukinja vprašala, če ji bom dala zvezek receptov, sem ji rekla: 'Ne, te bom rajši naučila.' Dediščina je tisto, kar nosimo v svojem srcu. Gojim tudi stare odnose, ker ni pravih odnosov v mestu« (r. 1941). Krajanka, ki je letos dopolnila 97 let, pa svoji vnukinji najrajši pripoveduje o dogodkih v 2. svetovni vojni, saj jo je vojna najbolj zaznamovala. Razmišljanje intervjuvank jasno potrди tezo, da je vsaka dediščina najprej osebna vrednota, predstavlja vez z osebnimi izkušnjami, družinskimi koreninami, spomini na otroštvo in mladost, morda varen dom, nudi občutek topline. Varnost začnemo najbolj pogrešati v času osebnih, družinskih ali družbenih kriz, negotovosti, strahu in bojazni. Takrat se tudi začnemo spraševati o osebni in skupnostni identiteti. Članice društva Goričank so občutek varnosti, sprejetosti in solidarnosti želele prenesti tudi v svojo skupnost – mesto Nova Gorica ter prek različnih aktivnosti obuditi stare šege in navade s podeželja. Med njimi so se spomnile tudi na sv. Lucijo, ki goduje 13. decembra in prinaša luč v dolgih zimskih dneh. »Goričanke smo si jo vzele za svojo, ne kot sv. Lucijo, ma kot luč, svetlobo, razsvetljenost, kot razumevanje. Svetloba je bistvo življenja. Brez svetlobe niti vrtnica ne bi zrastle. V mojem otroštvu se je sv. Lucijo omenjalo v zvezi z zemljo. Na sv. Lucijo smo sejali božično žito« (r. 1952).

Za razliko od podeželskih vasi, kjer so se skupni prazniki dopolnjevali s cerkvenimi vsebinami (godovanje zavetnikov cerkva), so se v Novi Gorici skupnostna praznovanja oblikovala ob državnih praznikih. Vedno se je kolektivno praznovalo 1. maj – praznik dela, 4. julij

– dan borca in 29. november, ko »smo dobili prav pakete. Je sindikat poskrbel, da smo dobili kar hrano, ozimnico, pijačo« (r. 1935). Skupaj so praznovali tudi silvestrovo, zabava je bila v Park hotelu ali na občini. Pri javnih proslavah, ki so se največkrat odvijale v parku pred občinsko stavbo, so vedno sodelovale tudi šole. V delavskih kolektivih niso nikoli pozabili na praznovanje 8. marca.

S sogovornicami je stekel tudi pogovor o vrtnici, simbolu Nove Gorice. Do nje so intervjukanke vzpostavile pozitiven odnos, čeprav ga je ena domačinka prepletla s političnimi konotacijami: »Meni mi je všeč, roža je lepa stvar. Zakaj ne? Samo potem je prišlo do tega, da je rdeča roža, rdeča vrtnica. In smo bili vsi kontenti. So bili oni, politiki, ma sem tudi jaz. Rdeča roža je strast, ljubezen« (r. 1961).

Nov način življenja v Novi Gorici pa ni povezan zgolj z življenjem v stanovanjskih blokih, temveč so udeleženke raziskave ogromno časa namenile tudi pogovoru o medsosedskih odnosih. Kot so dejale: »Na začetku [v 50. letih 20. st. – op. avt.] se nismo veliko družili, saj ni bilo časa« (r. 1934). »Najbolj smo se spoznali v okviru stopnišča, tu pa smo bili kot sorodniki« (r. 1936). Sogovornica, ki je v mesto prišla leta 1972, pa se je nostalgичno spominjala skupnih piknikov: »Bilo je zelo pristno, od odnosov do vsega. Smo se družili tudi sosedje v bloku, smo naredili kakšen skupen piknik. Danes ga nimaš kje narediti, ker je vse zaparkirano« (r. 1952). Pri tem so izpostavile enakost in složnost, ki naj bi med krajanji prevladovali vse do osemdesetih let 20. stoletja. »Včasih ni bilo razlik, smo bili vsi približno enaki. Vsi smo delali, smo bili v službah. Otroci so bili v šoli in vrtcu. Tudi pomagali smo si bolj. Je kakšna pobrala otroka in ga peljala domov, ali popazila« (r. 1941).

Od življenja na podeželju so nekatere sogovornice resda pogrešale stik z zemljo in delo na njivi, vendar so kmalu dobile svoje mestne vrtove, kjer pa »je bila Jugoslavija v malem. Moram rečt. Tam smo izmenjavali recepte

/.../ Ma kako je bilo lepo. Makedonci, Bosanci, Srbi, celo en Italijan je bil. Iz stare Gorice so prišli trije, ki so prinesli semena od pomidorov. Smo si izmenjali in jim njim dali« (r. 1952). Življenje v blokih je posebno doživetje predstavljalo otrokom, saj »v bloku smo bili vsi otroci enake starosti, ker so mlade družine dobivale stanovanja. Bilo nas je polno otrok /.../ Kjer so sedaj Cankarjeve, tam ni bilo nič, polja, njive, travniki ... Mi smo plezali po drevesih, robotali češnje, je bilo enako kot na vasi. Potem pa so začeli zidat bloke in so nam vzeli igrišče. Potem smo plazili po gradbiščih« (r. 1961). Vzroke za složnost in sodelovanje so sogovornice pripisale takratnim političnim razmeram, majhnemu deležu prebivalstva, »potem pa se je vse pomešalo« (r. 1934). Danes najbolj pogrešajo solidarnost: »Vsak bi prej škodoval, kot koristil. Je več zavidanja, preveč prestiža. Ločevanja, kdo je kdo. Takrat smo bili vsi reveži« (r. 1936).

Pogovori so se usmerili tudi na kulturno in zabavno življenje, predvsem organizacijo plesov v prostorih Park hotela, Argonavtih (prostorih današnjega hotela Perla), na železniški postaji itd. V občinsko stavbo so hodili v kino, na Delpinovo ulico pa po najnujnejše nakupe. V kavarni Pecivo je bila prva televizija. »Joj Marija, kako smo se nagnetli da smo vsaj malo gledali. To je bilo tam okoli leta 1959, 1960,« se je spominjala sogovornica (r. 1935). »Gorica je lepo rastla, vzdušje je bilo prijetno. Sploh se ni razločilo, kdo je kaj. Niti nismo spraševali. Delali smo. Smo začeli ustvarjati. Nismo se razločevali, imeli smo druge probleme« (r. 1934).

Posebne skupnosti so znotraj mesta predstavljali kolektivi podjetij, predvsem Mebla, Gostola, Vozila Gorica, Ideala. Na vprašanje, ali je to lahko dediščina mesta, je sogovornica to zanikala (r. 1961). Poudarila je: »Če bi iskala dediščino, bi izpostavila solkanske mizarje. To je dediščina, ki se je prenašala. Vendar s tem, ko je Meblo šlo, je šla tudi ta dediščina. To se je izgubilo. Nova Gorica dediščine nima, ker ona je zrasla na osnovi industrij.« Podobno

je razmišljala tudi nekdanja učiteljica, ki je novogoriške učence učila o dediščini domačega kraja. V intervjuju se je spraševala: »Kaj bi bilo, če bi otroci prinesli iskrin telefon. 'Ja, saj je to dediščina,' bi rekli. Sedaj imamo vsi mobilne, če pa gremo malo bolj nazaj, je tudi to. Vendar bolj je bila zanimiva dediščina iz starejših obdobj« (r. 1959). Zato so v šoli več pozornosti namenili predmetom iz obdobja pred 2. sv. vojno, zlasti iz kmečke kulture. Postavlja se vprašanje, ali zaradi tega Nova Gorica nima dediščine.

S to dilemo se je ukvarjala tudi raziskovalka Tanja Petrovič in v članku *Industrijsko delo v socializmu: od izkušnje do dediščine* (2016) problematizirala proces pogajanja o dediščini iz socializma, v katerem je nastalo mesto Nova Gorica. Po njenih besedah ta proces ni enostaven, nedvoumen in neproblematičen, saj so socializem kot politični in ekonomski sistem ter življenjska izkušnja interpretirani kot neevropska dediščina, ki ne prispeva dovolj k evropski kulturni politiki in zamišljanju evropske identitete. Zaradi tega so muzejske in druge z dediščino povezane naracije o socialističnih dosežkih ter delu zaznamovane z ambivalenco in samocenzuro. Ker ima na slovenskem ta dediščina nadnacionalni, jugoslovanski vidik, jo je težko vključiti v nacionalne in lokalne dediščinske diskurze. Zato ni čudno, da tako v širši javnosti kot v turistični in kulturni industriji, ki postavljajo smernice za razvoj, ne zasledimo elementov, znanj, dosežkov, vrednot ipd., ki so nastali v socialističnem obdobju. Interpretacijo raziskovalke je potrdila tudi Inga Miklavčič Brezigar, nekdanja kustosinja Goriškega muzeja in avtorica razstave *Industrijska dediščina na Goriškem* (2015), ki je v intervjuju pojasnila: »Gorica je delavsko mesto, to je tipično mesto delavske kulture. V to so vključene vse pozitivne vrednote delavstva: enakopravnost, enakovrednost, 8-urni delavnik /.../ V tovarnah je bila skupnost. Spoštovane so bile tudi ženske. Vendar delavske kulture še nismo ovrednotili. Tudi

etnologi je še nismo. Sem bila prva, ki sem to začela raziskovati.« Pomen delavskih vrednot so potrdili tudi pogovori s starejšimi sogovornicami, ki so na zaključno vprašanje, kaj bi želele prenesti na mlajše rodove, izpostavile: »Si moral delati. Preveč je bilo dela. Šolo smo gradili, občino smo gradili. Prej ni bilo nič, smo morali ustvariti temelje. Morali smo uporabljati roke, možgane, da smo nekaj naredili. Mi smo z dušo delali« (r. 1935). Najstarejša sogovornica pa je poudarila: »Vse je bila perspektiva. Danes je ni. Ljudje so se udeležili vseh akcij, kakršnakoli je bila. Vse povsod. Krajanje so gradili Novo Gorico. Razpoloženje je bilo drugačno, se je videlo, da nekaj raste, nekaj prihaja« (r. 1925). Zato Miklavčič Brezigar opozarja: »Nova Gorica ima dušo, dušo vseh tistih, ki so tukaj gradili in zidali. Oni so zidali z dušo, srcem. Tisti, ki so soustvarjali Novo Gorico, so jo ustvarjali s srcem. Mene zelo moti, ko se govori, da mesto nima duše. S tem dajemo ljudi v nič, jih ponižuješ. To ni prav.«

Sklepne misli: »Dediščina je tisto, kar nosimo v svojem srcu«

Ključno vprašanje, na katerega članek želi odgovoriti, je, kaj je nesnovna kulturna dediščina Nove Gorice. Analiza pogovorov s starejšimi sogovornicami je pokazala, da odgovor ni enoznačen in preprost. Sogovornice so z žarom v očeh pripovedovale o spominih na gradnjo mesta in soustvarjanje življenja v njem. Spregovorile so o medsebojnih odnosih, zabavnem in kulturnem življenju, povezavi mesta s podeželjem, potrebi po vrtovih in stiku z naravo, pomenu dela in delavskih vrednotah, palačinkah na Kekcu, vendar tega niso imenovala dediščina. Ker je Nova Gorica mlado mesto, ki še nima dolgotrajne tradicije, po mnenju sogovornic nima dediščine. Po drugi strani pa so članice Goričank izpostavile, da je dediščina to, kar nosimo v srcu. Ker same prihajajo s podeželja, v mestu obujajo podeželske rituale. Na drugi strani pa se v strokovnih in političnih krogih kot pomemb-

na dediščina mesta izpostavlja modernistična arhitektura (Mohor, Vodopivec 2020; Seražin 2019, Di Battista 2022). Kaj je torej dediščina mesta?

»Z dediščino je vedno tako, ali jo vzameš in oplemenitiš ali pa jo pozabiš in zapraviš,« poudarja etnologinja Inga Miklavčič Brezigar. Dediščino navadno ustvarjamo strokovnjaki, katerih delo so v zadnjih letih prevzeli tudi zagnani člani dediščinskih skupnosti. Prek različnih kulturnih praks, projektov in aktivnosti tako strokovnjaki kot nešolani raziskovalci s svojim znanjem in pogledi ovrednotimo različne kulturne prvine ter veščine iz preteklosti, v katerih prepoznamo določeno vrednoto. Lokalno prebivalstvo pa zaradi različnih zgodovinskih izkušenj, pričakovanj in potreb to interpretacijo pozitivno sprejme ali zavrne. Dosedanja raziskava ni pokazala, da starejše domačinke vrednotijo modernistične arhitekturne stvaritve. Še več, poleg občinske stavbe v tej dediščini ne vidijo posebnosti. Spregovorile pa so o dobrih sosedskih odnosih, ki so se med drugim vzpostavili tudi ob gradnji in med življenjem v modernističnih objektih. Govorile so o enakosti in sodelovanju, predvsem pa o delu: delu pri gradnji Nove Gorice, delu v tovarnah, delu v prostem času, ko so se vračale na podeželje in tam pomagale na kmetijah. Po njihovih besedah Nova Gorica nima duše, ker ni več dobrih odnosov, ker ni solidarnosti in poštenosti, ker se je začelo povzpetništvo. Zato bi mladim rade položile na srce, »naj bodo poštene in potrpežljivi, naj delajo, naj se ne kregajo, naj bo mir«. Nova Gorica je bila zgrajena zaradi specifičnih političnih in družbenih razmer po 2. svetovni vojni, vendar kot je poudarila najstarejša sogovornica: »Bila je zgrajena s tridimi rokami« (r. 1925). So lahko to pomembne vrednote, ki jih pooseblja spomin, razumljen kot nesnovna kulturna dediščina mesta? Velja te vrednote ohranjati tudi v prihodnosti? Če ja, kako?

S temi in podobnimi vprašanji se bo projektna skupina ukvarjala tudi v naslednjem

letu in skupaj z glavnimi akterji iskala rešitve, kako dediščino mesta raziskovati in interpretirati z ljudmi, ki so kulturo mesta soustvarjali.

VIRI IN LITERATURA

Literatura:

Ahmed, S. 2004: *The Cultural Politics of Emotion*. New York in London: Routledge.

Benton, T. 2010: Introduction. V: Benton, Tim (ur.) *Understanding heritage and memory*. New York: Manchester University Press, str. 1–5.

Blake, J. 2017: The Impact of UNESCO's 2003 Convention on National Policy-making: Developing a New Heritage Protection Paradigm? V: M. L. Stefano in P. Davis (ur.), *The Routledge Companion to Intangible Cultural Heritage*. London in New York: Routledge, str. 69–78.

Chitty, G. 2017: Introduction: Engaging Conservation – Practising Heritage Conservation and Communities. In: Chitty, Gill. (ur.), *Heritage, Conservation and Communities. Engagement, Participation and Capacity Building*. London, New York, Routledge, str. 1–14.

Fakin Bajec, J. 2020: Procesi ustvarjanja kulturne dediščine: na razpotju med neoliberalizmom in prostovoljstvom v okviru dediščinskih društev. *Etnolog*, letn. 30/81, str. 69–88.

Fakin Bajec, J. 2020: Vključevanje skupnosti v razvoj in upravljanje kulturne dediščine v aplikativnih evropskih projektih. *Glasnik SED*, 60/1, str. 90–100.

GO! borderless. 2020: Nova Gorica: Mestna Občina Nova Gorica.

Hofman, A. et al. 2020: Afektivni obrat: koncepti, obeti, omejitve. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva*; 60/1, str. 56–67.

Labrador, A. M.; Silberman, N. A. 2018: Introduction: Public Heritage as Social Practice. V: A. M. Labrador in N. A. Silberman (ur.), *The Oxford Handbook of Public Heritage: Theory and Practice*. New York: Oxford University Press, 1–17.

Mohor, K. (ur.); Vodopivec, B. (ur.). 2020: *Mapiranje prostorov modernističnih mest v kontekstu načel CIAM-ove Atenske listine: zbornik prispevkov Mednarodne konference projekta Mapiranje urbanih prostorov slovenskih mest v zgodovinskem okviru: Nova Gorica in njeni konteksti*, Nova Gorica, Ljubljana: Založba ZRC.

Petrič, M. 2000: *Mednarodno pravno varstvo kulturne dediščine*. Ljubljana: Ministrstvo za kulturo, uprava RS za kulturno dediščino, str. 16.

Petrovič, T. 2016: Industrijsko delo v socializmu: od izkušnje do dediščine. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva*, letn. 56/3-4, str. 31–40.

Plahuta, S. 2002: *Jedi na Goriškem*. Nova Gorica: Goriški muzej.

Schofield, J. 2008: Heritage Management, Theory and Practice. In: Graham Fairclough, Rodney Harrison, John H. Jameson JNR, John Schofield (ur.). *The Heritage Reader*: London, New York: Routledge, str. 15–30.

Seražin, H. (ur.). 2019: *Umetnost na stičišču kulture: Mestna občina Nova Gorica*. Ljubljana: Založba ZRC.

Smith, L. 2006: *Uses of Heritage*. London in New York, Routledge.

Smith, L.; Wetherell, M.; Campbell, G. 2018: *Emotion, Affective Practices, and the Past in the Present*. London: Routledge.

Stig Sørensen, M. L.; Carman, J. 2009: *Heritage Studies: an outline*. V: Marie Luise Stig Sørensen, John Carman (ur.). *Heritage studies: methods and approaches*: London, New York: Routledge, str. 11–28.

Tolia-Kelly, D. P.; Waterton, E.; Watson, S. 2017: *Heritage, Affect and Emotion*. V: Divya P. Tolia-Kelly, Emma Waterton, Steve Watson (ur.), *Heritage, Affect and Emotion: Politics, Practices and Infrastructures*. Abingdon: Routledge, str. 2–11.

Židov, N. 2020: Nesnovna kulturna dediščina in muzeji. *Etnolog* 30, str. 49–67.

Spletni viri:

Spletni vir 1: Ministrstvo za kulturo. Direktorat za kulturno dediščino. 2019. *Strategija kulturne dediščine 2020–2023*. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/DEDISCINA/STRAT_KD_2019.pdf (dostop: 7. 12. 2022).

Spletni vir 2: Unesco. 2003. *Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*. Pariz: Unesco. <https://ich.unesco.org/en/convention> (dostop: 7. 12. 2022).

Spletni vir 3: Unesco. 1972. *Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage*. Pariz: Unesco. <https://whc.unesco.org/en/conventiontext/> (dostop: 7. 12. 2022).

Spletni vir 4: Di Battista A. 2022. *Modernistična dediščina Nove Gorice*. V: *Outsider*. <https://outsider.si/modernisticna-dediscina-nove-gorice/> (dostop: 8. 12. 2022).

Sodelavke in sodelavca ZRC SAZU, Raziskovalne postaje Nova Gorica:

znanstvene sodelavke in sodelavec:

doc. dr. Jasna Fakin Bajec – Inštitut za kulturne in spominske študije (tel. 05 335 73 25), vodja RP NG

doc. dr. Špela Ledinek Lozej – Inštitut za slovensko narodopisje (tel. 05 335 73 22)

doc. dr. Danila Zuljan Kumar – Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša (tel. 05 335 73 21),

dr. Neva Makuc – Zgodovinski inštitut Milka Kosa (tel. 05 335 73 24)

dr. Vojko Pavlin – Zgodovinski inštitut Milka Kosa

dr. Katarina Šrimpf Vendramin – Inštitut za slovensko narodopisje (tel. 05 335 73 20)

dr. Petra Testen Koren – Inštitut za kulturno zgodovino (tel. 05 335 73 23)

višja strokovna sodelavka:

dr. Petra Kolenc – Zgodovinski inštitut Milka Kosa (tel. 05 335 73 26)

prof. dr. Branko Marušič, znanstveni svetnik v pokojju

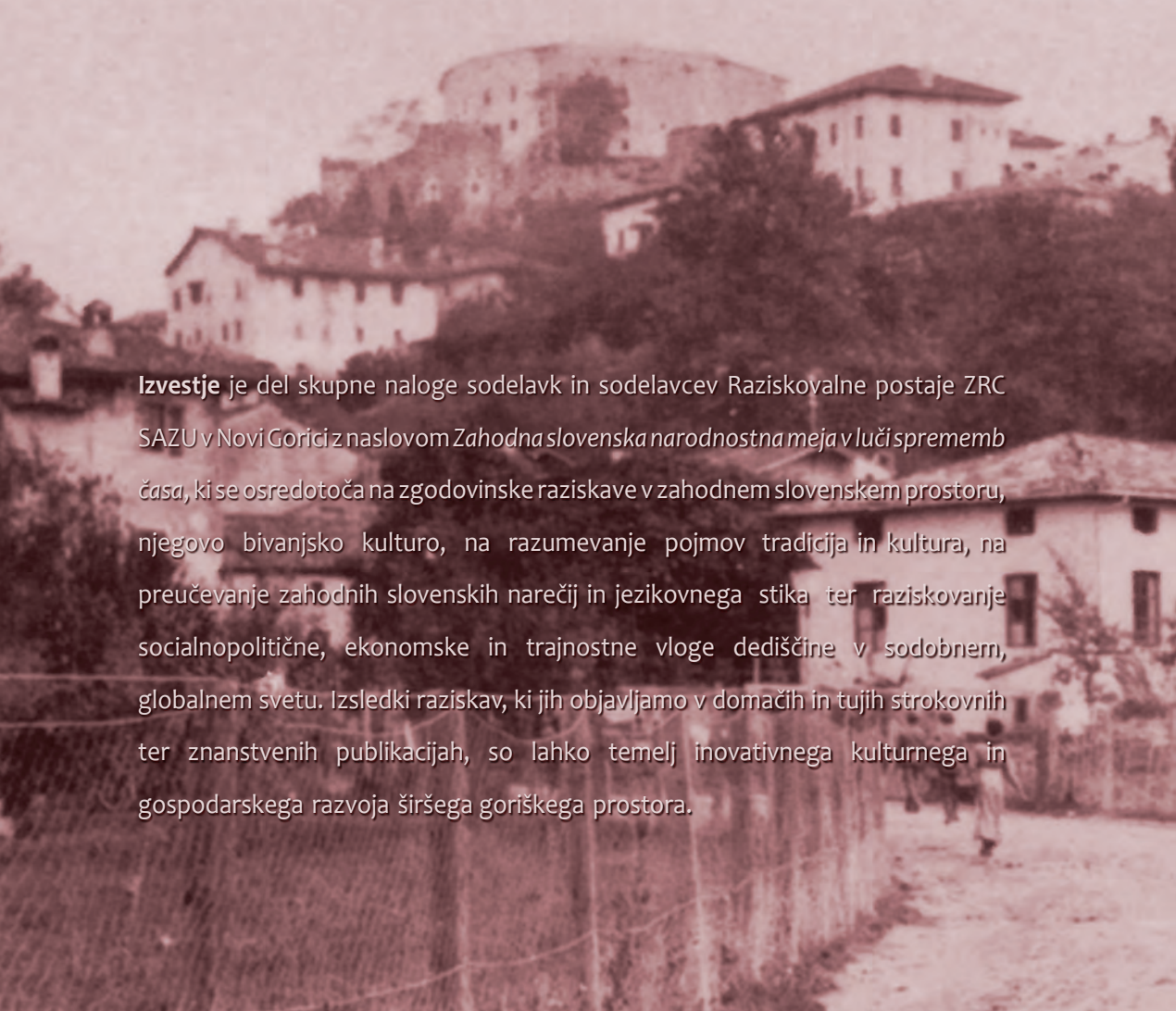
Raziskovalna postaja ZRC SAZU Nova Gorica z arhivom in knjižnico dr. Henrika Tume:

Delpinova 12, 5000 Nova Gorica, tel.: 05 335 73 26

Spletna stran: <http://rpng.zrc-sazu.si>

Izvestje je del projekta Zahodna slovenska narodnostna meja v luči sprememb časa, ki ga sofinancira Mestna občina Nova Gorica.

Izvestje je del skupne naloge sodelavk in sodelavcev Raziskovalne postaje ZRC SAZU v Novi Gorici z naslovom *Zahodna slovenska narodnostna meja v luči sprememb časa*, ki se osredotoča na zgodovinske raziskave v zahodnem slovenskem prostoru, njegovo bivanjsko kulturo, na razumevanje pojmov tradicija in kultura, na preučevanje zahodnih slovenskih narečij in jezikovnega stika ter raziskovanje socialnopolitične, ekonomske in trajnostne vloge dediščine v sodobnem, globalnem svetu. Izsledki raziskav, ki jih objavljamo v domačih in tujih strokovnih ter znanstvenih publikacijah, so lahko temelj inovativnega kulturnega in gospodarskega razvoja širšega goriškega prostora.

ZRC SAZU
Založba

VSEBINA • Uvodnik (Katja Mihurko Poniž) • **VOJKO PAVLIN** Oporoka Magdalene Godnič iz Štanjela in družina Kobenzl • **ROBERT DEVETAK** »Mati revežev«: drobci iz javnega delovanja Angjoline Ritter von Záhony • **BRANKO MARUŠIČ** Dijak Štefan Lapajne o oblačilnih navadah idrijskih deklet in idrijskem govoru (1873) • **DANILO ZULJAN KUMAR** Ivana, torka in štrija v terskem bajeslovnem izročilu • **PETRA TESTEN KOREN** Goriške perice pred prvo svetovno vojno • **PETRA KOLENC** Fragmenti o uršulinkah na Goriškem: med izobraževanjem deklet in posedovanjem kolonske zemlje na Blančah • **NEVA MAKUC** Drobci iz novogoriške predzgodbe: goriško pokopališče na Grčni med ustno tradicijo in korespondenco dr. Henrika Tume • **BARBARA ŠATEJ** Kratke biografije izbranih goriških Slovenk iz naše polpretekle zgodovine • **KATJA MIHURKO PONIŽ** Pisma Primork v elektronski zbirki PISMA • **KATARINA ŠRIMPF VENDRAMIN** Ženska kot objekt mode – oblačilna kultura Brik iz zapiskov Orlove terenske ekipe • **ŠPELA LEDINEK LOZEJ** Kuhinja – ženski prostor? Predstave o kuhinji in kuhinjske prakse v 20. stoletju v Vipavski dolini • **JASNA FAKIN BAJEC** Pogled starejših Novogoričank na nesnovno kulturno dediščino Nove Gorice • **Poročilo o delu sodelavk in sodelavcev ZRC SAZU**, Raziskovalne postaje v Novi Gorici od 1. 1. 2022 do 31. 12. 2022